

Toespraken bij de herdenking op Marken op 4 mei 2019

VANDAAG HERDENKEN WIJ

“Vandaag herdenken wij alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en degenen die nadien in dienst van het Koninkrijk / Nederland zijn gestorven voor onze vrijheid.

Herdenken is belangrijk. Vrijheid is een kostbaar goed. Wat er 75 jaar geleden is gebeurd tijdens de Duitse bezetting is zó ingrijpend geweest dat we dat nooit mogen vergeten. En die geschiedenis houden we levend door elkaar verhalen te vertellen, van de ‘grote geschiedenis’, uit de boekjes, maar ook de ‘kleine geschiedenis’, die van families. De volgende generatie kan zo, met al die verhalen het herdenken nieuwe invulling geven.

We staan straks buiten bij het monument. Aan de ene kant zien we de propeller van de Engelse Short Stirling bommenwerper en aan de andere kant de dukdalf. Die afmeerpalen staan symbool voor de Markers die na de oorlog nooit meer terugkeerden, omdat ze zijn omgekomen op zee of ver weg in dienst van de koopvaardij of het K.N.I.L.

De Engelse bommenwerper is onderdeel van de ‘grote geschiedenis’ uit de boekjes. De bommenwerpers werden tijdens de oorlog ingezet om de Duitse industrie te vernietigen, maar ook om het moreel van de Duitse bevolking te breken. Destijds voor de goeie zaak, maar daar denken we nu soms anders over. Het bombardement op Dresden is daar een bekend voorbeeld van. De bombardementen werden ’s nachts door de Engelsen uitgevoerd en overdag door de Amerikanen met vaak tientallen tot honderden vliegtuigen, elke dag. Vanuit luchtmacht-vliegvelden in Engeland stegen de bommenwerpers met hordes op om daarna over de Noordzee en Nederland te vliegen en in Duitsland hun missie te doen. Ze vlogen daarbij over het IJsselmeer en Marken.

De Markers die zijn omgekomen zijn onderdeel van de ‘kleine geschiedenis’. Die staat niet altijd in geschiedenisboekjes, maar is net zo belangrijk. We kunnen het ons niet voorstellen, maar sommigen van deze mannen waren bij het uitbreken van de oorlog toevallig op een schip in een Engelse haven en konden al die tijd niet terug. Ze werden ingelijfd bij de Britse marine voor de Konvoovaart om de Noord. Hun familie wist vaak niet of ze nog leefden. Degenen die terugkeerden troffen na de oorlog een land, eiland en dorp aan waar het leven gewoon was doorgegaan. Deze Markers dragen dezelfde namen en zijn familie van mensen die hier nog wonen. Het is misschien een bap, een overbap of oudoom van jezelf of iemand die je kent. Daarmee komt die kleine geschiedenis dichterbij en wordt deze tastbaar. Ook daarom is herdenken zo belangrijk.

We staan straks bij het monument en houden twee minuten stilte. Ik wil u vragen om de namen van de mensen op het monument op u te laten inwerken. Zij droegen bij voor ONZE vrijheid.”

Robert L. van Riel, luitenant-kolonel Korps Mariniers

IN VRIJHEID KIEZEN

“Vandaag herdenken we de slachtoffers van de 2^e wereldoorlog, die vielen op Marken, in Nederland, in Europa en in Azië.

Velen hadden daarbij geen keus, zoals zij die werden gedeporteerd vanwege het feit dat ze jood, Sinti of Roma waren. Anderen hadden dat wel en kozen ervoor zich te verzetten omdat ze niet mee wilden gaan in het grootste gevaar van een totalitair systeem als het nazisme: het onvermogen en de onwil om begaan te zijn met een ander.

Een overlevende van Auschwitz, Elie Wiesel, liet zich uit over het gevaar dat schuilt in zwijgen en weggijken: ik citeer: “Het tegenovergestelde van liefde is niet haat maar onverschilligheid. En het tegenovergestelde van vrede is onverschilligheid jegens zowel vrede als oorlog”.

Daarin zit niet alleen een bittere les ten aanzien van het verleden, maar ook een opdracht voor de toekomst. Onze democratie komt met een verantwoordelijkheid. Door vanuit de vrijheid van nu terug te kijken naar de onvrijheid van toen zien we scherper dan ooit dat een democratie niet alleen geeft maar ook vraagt, namelijk om mee te doen.

Inmiddels weten wij niet beter dan dat wij in vrijheid mogen kiezen. We kiezen onze volksvertegenwoordigers voor de gemeente, Nederland en Europa. Maar ook maken we allerlei persoonlijke keuzes in vrijheid: over wat we denken, doen en met wie we omgaan. In vrijheid kiezen was vroeger niet zo vanzelfsprekend.

Hoezeer we in Nederland ook gericht zijn op samenwerken, op samen optrekken, op vreedzaam samenleven: we weten dat de geschiedenis een andere wending kan nemen. De oorlog mag dan driekwart eeuw achter ons liggen, er is nog altijd sprake van antisemitisme en discriminatie. Soms sluimerend, soms heel duidelijk.

In vrijheid kiezen.

Laten we daarom verhalen over oorlog en vrijheid aan elkaar en aan de jongere generaties blijven vertellen. Laten we daarom op alle scholen en bij ons thuis het gesprek blijven voeren over de betekenis van de Tweede Wereldoorlog, bevrijding en vrijheid; voor nu en voor de toekomst. Laten we ons blijven beseffen dat bijna 75 jaar na die oorlog vrijheid nog steeds kwetsbaar is en inzet vraagt van iedereen en laten we vanavond diegenen herdenken die hun leven hebben gegeven waardoor wij nu allemaal in vrijheid kunnen leven.”

Bas ten Have, wethouder en locoburgemeester van de Gemeente Waterland